

Grundläggande kurs i samhällsorienterande ämnen (inledande kurs)

I alla tider har vi människor försökt att förstå och förklara våra levnadsvillkor, utifrån den miljö och de sociala sammanhang vi ingår i liksom utifrån kunskaper om det förflutna. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger oss verktyg för att delta i samhällslivet, påverka vår livssituation och bidra till samhällets utveckling. Dessa kunskaper är särskilt betydelsefulla i en samtid som präglas av snabb utvecklingstakt, globalisering och mångfald.

Syfte

Undervisningen i kursen ska syfta till att eleven utvecklar kunskaper om samhället och om människors levnadsvillkor. Kursen är tvärvetenskaplig och ämnena geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap bidrar med olika perspektiv på det svenska samhällets utveckling, förutsättningar och utmaningar. Därmed ska eleven utveckla en bredare samhällsförståelse samt tilltro till sin egen förmåga att aktivt delta i vardags-, samhälls-, och arbetsliv samt i fortsatta studier.

Genom undervisningen ska eleven utveckla förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och principer. Eleven ska ges möjlighet att reflektera över sin egen roll i det demokratiska samhället och vad det innebär att vara en aktiv, ansvarstagande och delaktig medborgare. Därigenom ska eleven stimuleras att engagera sig i och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Undervisningen ska ge eleven kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Eleven ska även ges möjligheter att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, politiska, etiska, historiska, rättsliga och mediala aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleven utveckla kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer i Sverige och i andra delar av världen. Eleven ska även få kunskaper om frågor som rör samspel mellan människa, samhälle och natur samt om hållbar utveckling.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att vidga sin historiska referensram och därmed utveckla en fördjupad förståelse för nutiden. Eleven ska också få inblick i hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om religioner och andra livsåskådningar. Den ska även ge kunskaper om och förståelse för hur olika traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Eleven ska också stimuleras att reflektera över olika livsfrågor och etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskaper om hur man kritiskt kan granska fakta och förhållanden inom det samhällsorienterande området. Eleven ska ges förutsättningar att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt vilket omfattar att söka och värdera information om samhällsfrågor från olika källor och medier. Eleven ska också ges förutsättningar att utveckla kunskaper i att använda metoder från olika samhällsorienterande ämnen.

Undervisningen i kursen ska ge eleven förutsättningar att utveckla

- kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter,
- kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället,
- kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer samt om hållbar utveckling,
- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder,
- kunskaper om religioner och andra livsåskådningar samt etik och livsfrågor utifrån olika perspektiv, och
- förmåga att använda och värdera källor och metoder från olika samhällsorienterande ämnen.

Centralt innehåll

Leva i samhället

- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar.
- Jämlikhet och jämställdhet i Sverige och hur detta har förändrats över tid.
- Etiska och moraliska frågor samt livsfrågor.
- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare och granskare av samhällets makthavare samt som underhållare.

Det svenska samhället

- Sveriges demokratiska och politiska organisation på lokal, regional och nationell nivå med kommuner, regioner, riksdag, regering och Sametinget. Rösträtten.
- Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort.
- Demokratins framväxt i Sverige över tid.
- Lagstiftning, lagar och normer.
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar: kultur, språk, historia och rättigheter.
- Privatekonomi. Inkomster, utgifter, skatt, transfereringar, lån, sparande och betalningsformer.
- Det offentligas ekonomi. Skatter och vilka centrala samhällsfunktioner de används till.
- Arbetsmarknaden i Sverige. Utbildningsvägar, yrken, entreprenörskap och olika anställningsformer.

- Namn och läge på några geografiska objekt i Sverige samt utmärkande drag för några natur- och kulturlandskap.
- Vanliga traditioner och högtider, däribland sådana som har anknytning till kristendomen.

Sverige och omvärlden

- Klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimat och klimatförändringar påverkar människans livsmiljöer.
- Hur val och prioriteringar på individ- och samhällsnivå kan påverka och främja hållbar utveckling.
- Religioner och andra livsåskådningar i världen och i ett Sverige som är präglad av mångfald.
- Ett urval av händelser, aktörer och förändringsprocesser i Sverige och andra delar av världen från cirka 1900, med betydelse för vår egen tid.
- De båda världskrigen och Förintelsen.

Metoder och källor

- Metoder för att söka information från kartor och andra källor i de samhällsorienterande ämnena. Hur man kan bearbeta och värdera information om samhällsfrågor.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget Godkänt

Eleven visar grundläggande kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för enkla resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Eleven visar grundläggande kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven för enkla resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av samhället.

Eleven visar grundläggande kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer samt om hållbar utveckling.

Eleven visar grundläggande kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder.

Eleven visar grundläggande kunskaper om religioner och andra livsåskådningar samt för enkla resonemang om etik, moraliska frågor och livsfrågor.

Eleven använder och värderar källor och metoder från olika samhällsorienterande ämnen på ett i huvudsak fungerande sätt.